

FN:s klimatförhandlingar

Klimatfrågan är vår tids största utmaning. Ansvaret vilar på världens regeringar. Vetenskapen kommer att berätta om vi lyckas eller inte. Det är i korthet budskapet från FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon.

Frågan om klimatförändringar har stått på den politiska agendan sedan slutet av 1980-talet. 1988 anordnades en stor FN-sponsrad klimatkonferens i Toronto och samma år antog FN:s generalförsamling en resolution som framhöll att klimatet var en gemensam angelägenhet för mänskligheten. Det var också detta år som Världsmeteorologiska organisationen WMO och FN:s miljöprogram UNEP bildade FN:s klimatpanel efter initiativ från en rad olika personer, stater och organisationer. Klimatpanelens (IPCC, *The Intergovernmental Panel on Climate Change*) mandat kom att bli att samla och utvärdera klimatvetenskap, effekter och åtgärdsstrategier.

BÖRJADE FÖRHANDLA

Så fort FN:s klimatpanel hade skapats tog den, tillsammans med WMO, initiativ till internationella klimatförhandlingar. I december 1990 bildade generalförsamlingen en internationell förhandlingskommitté för en konvention om klimatförändringar.

Generalförsamlingen satte upp ett mycket ambitiöst mål då de gav förhandlingarna mindre än två år på sig att färdigställa konventionen. Tanken var att den skulle vara klar för underskrift till världstoppmötet om miljö och utveckling (UNCED) i Rio de Janeiro 1992.

Förhandlingarna startade i februari 1991 och pågick till maj 1992. Det blev ingen lätt uppgift att komma överens. För att överhuvudtaget få till stånd ett utkast fick

Foto: Europaparlamentet

Sedan 1950 har industriländerna stått för 75 procent av de globala utsläppen trots att man bara hyser 15 procent av världsbefolkningen. Bilden är från en presskonferens vid FN:s klimatförhandlingar i Poznan 2008.

en rad frågor lämnas öppna och en hel del andra formuleras vagt för att ge tillräckligt stort tolkningsutrymme för enskilda stater. Exempel på frågor som inte kom med var utsläppsmål och åtagandeperioder samt mekanismer för hur sådana eventuellt skulle kunna etableras.

KLIMATKONVENTIONEN

Vid Riokonferensen i juni 1992 kunde FN:s ramkonvention om klimatförändringar (*Framework Convention on Climate Change, UNFCCC*) i alla fall antas. Den blev därmed en av de tre sk Riokonventionerna (de andra två var Konventionen om biologisk mångfald, UNCBD, och Konventionen mot ökenbildning, UNCCD). Begreppet "ramkonvention" indikerade att klimatkonventionen var ett dokument som kunde komma att justeras eller byggas på efter hand.

I korthet är konventionens målsättning att stabilisera mängden växthusgaser i atmosfären på en nivå som innebär att farliga klimatförändringar förhindras. Ekosystemen ska värnas liksom den

tryggade tillgången på mat. Social och ekonomisk utveckling får inte förhindras.

Konventionen trädde i kraft den 21 mars 1994. Nästan alla världens länder, 194 stycken, har idag anslutit sig till den. Konventionen administreras av ett sekretariat i Bonn (*UN Climate Change Secretariat*) med ca 200 medarbetare. Sekretariatets uppgifter är bl a att följa olika länders utsläppsnivåer, registrera ratificeringar av Kyotoprotokollet, arrangera konferenser och möten under konventionen, förbereda officiella dokument inför förhandlingarna och koordinera FN:s arbete på området. Generalsekreterare för sekretariatet är sedan 2006 Yvo de Boer från Nederländerna som även brukar kallas FN:s klimatchef.

De länder som anslutit sig till klimatkonventionen samlas varje år till en partskonferens (COP; *Conference of Parties*). Dessa konferenser är konventionens högsta beslutande organ.

KYOTOPROTOKOLLET

Vid den första partskonferensen 1995 (COP1) enades klimatkonventionens parter om en ny förhandlingsprocess som skulle leda fram till ett första protokoll under konventionen. Protokollet skulle specificera utsläppsmål och åtagandeperioder för industriländer samt mekanismer för att uppnå dessa mål. Återigen sattes ett ambitiöst mål: ett förslag till protokoll skulle vara färdigt till den tredje partskonferensen (COP3) i Kyoto, Japan, i december 1997. Allvaret i klimatfrågan underströks av att klimatpanelen 1995 publicerade sin andra rapport vilken slog fast att de vetenskapliga bevisen för att människan påverkade klimatet hade ökat.

Förhandlingarna fram till Kyoto blev minst lika svåra som de föregående. Det avtal som till slut kunde antas, Kyotoprotokollet, blev för många en besvikelse. 38 industrialiserade länder enades om att sänka sina utsläpp av koldioxid och fem andra växthusgaser med i genomsnitt 5,2 procent under perioden 2008-2012,

Fortsätter på nästa sida.

Några skolbarn i Nairobi, Kenya, kämpar i ett kraftigt regn för att ta sig hem. Häftigare regn kan vara en effekt av den globala uppvärmningen.

Foto: Julius Mweu/RIM

jämfört med 1990 års nivåer. Detta ansågs av kritikerna vara alldeles för lite. Samtidigt är protokollet det första rättsligt bindande internationella avtalet som handlar om utsläpp av växthusgaser. Värt att notera är att om referensåret hade satts till 1995 i stället för 1990 hade samma åtaganden lett till en ökning av utsläppen i samma länder med i genomsnitt drygt 5 procent.

TRE MEKANISMER

Förutom målen om utsläppsminskningar innehåller protokollet tre så kallade flexibla mekanismer som möjliggör att utsläppsminskningen genomförs på annan plats eller av annan part:

(1) Handel med utsläppsrätter (*Emission Trading*) innebär att de länder som har åtaganden under Kyotoprotokollet har rätt att byta utsläppskvoter med varandra, så att ett land som släpper ut mindre växthusgaser än vad det har rätt till enligt Kyotoprotokollet kan sälja sitt överskott av utsläppsrätter till ett land som har svårt att leva upp till sitt Kyotoåtagande.

(2) Gemensamt genomförande (*Joint Implementation, JI*) innebär att ett industriland med åtaganden kan investera i projekt för minskningar av utsläpp i andra industriländer och tillgodoräkna sig den utsläppsminskning som blir resultatet.

(3) Mekanismen för ren utveckling (*Clean Development Mechanism, CDM*) innebär att ett land med åtaganden kan investera i projekt för minskningar av utsläpp i utvecklingsländer och tillgodoräkna sig den utsläppsminskning som blir resultatet.

Kyotoprotokollet fick inte lika många undertecknare som ramkonventionen. Under den tid som protokollet var formellt öppet för underskrift, mellan mars 1998 och mars 1999, fick det 84 underskrifter. Det

dröjde dock ända till 2005 innan det trädde i kraft p g a att ikraftträdandet gjorts beroende av parternas åtaganden om utsläppsminskningar. I och med att Ryssland ratificerade protokollet passerades den uppsatta gränsen. Två av de länder som släpper ut mest koldioxid per person, USA och Australien, vägrade länge. I december 2007 kom slutligen Australiens ratificering, medan USA ännu avvaktar.

I december 2005 hölls det första mötet för parterna till Kyotoprotokollet (*Meeting of the Parties, MOP*). Mötena samordnas i regel med partskonferenserna under klimatkonventionen (COP) och har främst handlat om vad som ska hända när Kyotoprotokollet första åtagandeperiod löper ut 2012.

KÖPENHAMNSMÖTET

I klimatkonventionen står tydligt att alla länder har ett gemensamt ansvar för klimatfrågan, men att de rika länderna måste ta det största ansvaret. Vid partskonferensen på Bali 2007 (COP13) beslutade klimatkonventionens parter att till konferensen i Köpenhamn 2009 (COP15) ha klar en ny global överenskommelse om ländernas åtaganden från och med 2012, då den första åtagandeperioden i Kyotoprotokollet löper ut. I överenskommelsen från Bali står också att de rika länderna ska stödja utvecklingsländerna med finansiella resurser och klimatsmart teknologi på ett sätt som är "mätbart, rapporteringsbart och uppföljningsbart".

Vid COP14 i Poznan, Polen, 2008 fortsatte diskussionerna om den nya överenskommelsen och förberedelser gjordes inför det intensiva förhandlingsåret 2009.

FN:s klimatkonferens i Köpenhamn, COP15, äger rum den 7 – 18 december 2009.

Fyra huvudområden har diskuterats inför mötet och ska ingå i det nya avtalet:

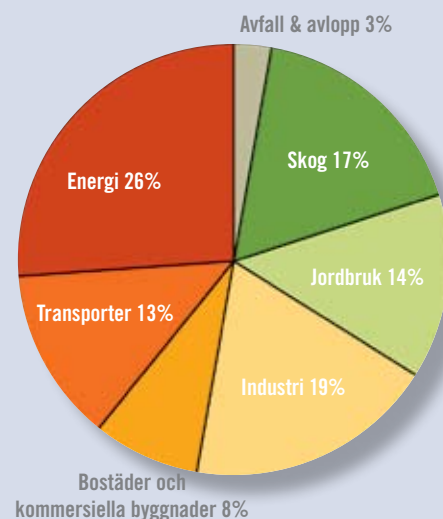
Utsläppsminskningar – procentangivelser och tidsplan för hur industriländernas utsläpp av växthusgaser ska minskas. Diskussioner förs också om hur utvecklingsländernas utsläppsökningar kan begränsas.

Anpassningsåtgärder – behovet av att anpassa sårbara samhällen till klimatförändringar (vilka metoder finns, vem styr insatserna etc.).

Teknologiöverföring – industriländerna har förbundet sig att sprida grön, utsläppsnåll teknologi till utvecklingsländer.

Finansiering – hur mycket pengar som krävs för utvecklingsländernas klimatanpassning och omställning till en grön utveckling, och hur de ska samlas in.

Under förberedelserna för Köpenhamns-mötet har utgångspunkten varit att det nya klimatavtalet ska vara en fortsättning på Kyotoprotokollet, det vill säga man ska uppdatera Kyotoprotokollet och lägga till uppgifter om en ny åtagandeperiod. Under hösten 2009 kom det dock allt starkare signaler om att USA inte kan gå med på att bygga den nya överenskommelsen på Kyotoprotokollet. Att få fram ett helt nytt avtal på några veckor bedömdes inte heller som realistiskt. Därmed var det några veckor innan mötet högst oklart vilken form ett eventuellt nytt avtal skulle få.

Globala utsläpp av koldioxid per sektor. Energi är den sektor som släpper ut mest. Källa: Världsbanken och IPCC.

Den globala uppvärmningen

Ar 2007 publicerade FN:s klimatpanel IPCC (*Intergovernmental Panel on Climate Change*) sin senaste och mycket dystra rapport om framtidens klimat. Sedan dess har mängder av ny forskning presenterats. I september kom en sammanställning av ny forskning från FN:s miljöprogram UNEP, *The Climate Change Science Compendium 2009*.

Enligt rapporten visar den senaste forskningen att den globala uppvärmningen till år 2100 sannolikt kommer att bli mellan 1,4 och 4,3 grader. Aldrig tidigare har mänskligheten stått inför en större utmaning.

VÄXTHUSGASER

Den pågående globala uppvärmningen orsakas främst av höga koncentrationer växthusgaser i atmosfären vilket förstärker den normala växthuseffekten. Under industrialismens tidevarv har människan släppt ut enorma mängder koldioxid, främst från förbränning av fossila bränslen som kol och olja, men också genom en omfattande skogsavverkning.

Sedan industrialiseringen inleddes har genomsnittstemperaturen på jorden stigit med 0,8 grader. De klimatförändringar som blivit resultatet är redan nu påtagliga och

ytterst kännbara för många människor.

I norra Kina kryper öken allt närmare inpå jordbrukssamhällen och anläggandet av vattenreservoarer har blivit oundvikligt för att dessa områden fortfarande ska vara beboeliga. Glaciärerna som hjälper till att förse floderna med vatten i tätbefolkade länder som Indien, Kina och Peru har på flera ställen minskat med mer än hälften bara under de senaste fyrtio åren.

Finns det inte tillräckligt med vatten kommer skördarna att bli mindre och risken för hungersnöd i redan fattiga delar av världen ökar avsevärt. Bara sedan 1980 har planetens glaciärer i genomsnitt blivit sex meter tunnare.

SMÄLTANDE ISAR

Även polarisarna minskar i en snabbare takt än vad som kan beskrivas som naturligt. Grönlands istäcke förlorar för närvarande mer än 100 kubikkilometer is per år. Smältvattnet i en kombination med varmare havsvatten som expanderar kan leda till att havsnivån höjs flera meter.

Enligt FN bor omkring 600 miljoner människor i områden som ligger lägre än 10 meter över dagens havsnivå. För kustnära trakter skulle en höjning av havsnivån inne-

bära en katastrof då hela samhällen riskerar att spolats ut i havet. Eftersom grundvattnet kontamineras av saltvatten skulle inte heller jordbruk fungera. Lågt liggande öar som Maldiverna utanför Indiens kust och Thousand Islands i Indonesien skulle dränkas, liksom Tuvalu i Stilla havet där evakuering av befolkningen redan har inletts.

Om människors land försvinner eller på annat sätt blir obebodligt riskerar migrationsströmmar att öka vilket i sin tur kan leda till minskad säkerhetspolitisk stabilitet.

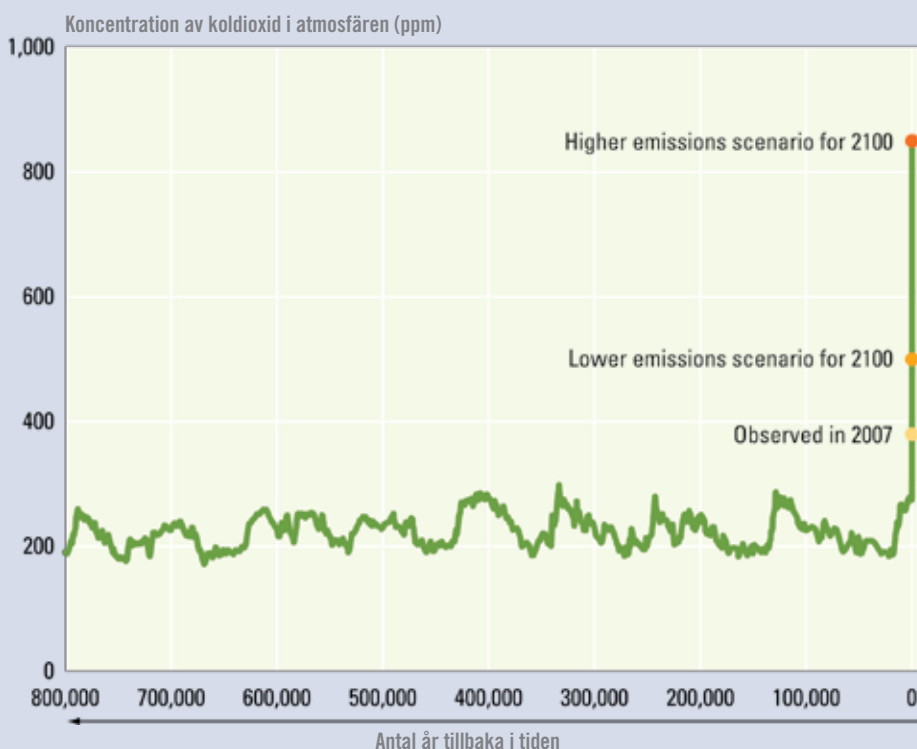
TRÖSKEL-EFFEKTER

Ytterligare ett hot som lurar vid horisonten är så kallade tröskel-effekter som den globala uppvärmningen kan föra med sig på sikt. Om permafrosten i Alaska och Sibirien fortsätter att tina kommer marken ge ifrån sig enorma mängder metan, en växthusgas som är betydligt mer potent än koldioxid när det gäller att stänga inne solens energi. Växthusgasen bildas när organiska rester från djur och växter börjar komposteras efter att ha legat infrusna i tusentals år.

Även havsbottenarna skulle potentiellt sett kunna ge ifrån sig stora mängder metan om balansen sätts ur spel vid högre temperaturer.

Redan nu har naturkatastrofer ökat i så väl antal som omfattning. Mellan 1900 och 1940 inträffade omkring 100 orkaner. Sedan millennieskiftet har naturkatastroferna blivit

Fortsätter på nästa sida.

Analyser av isen vid Antarktis har gjort det möjligt att fastställa hur halten av koldioxid i atmosfären har varierat under de senaste 800 000 åren. Under denna långa tidsperiod och fram till våra dagar har naturliga faktorer fått koldioxidhalten att pendla mellan ca 170 och 300 ppm (parts per million). Att dessa variationer spelat stor roll för jordens klimat har forskningen också visat.

Som ett resultat av mänsklig aktivitet ligger koldioxidhalten idag på 390 ppm vilket är ca 30 procent över de högsta halterna under de senaste 800 000 åren. Om inte mycket kraftiga begränsningar görs kommer de utsläpp som förutses för innevarande sekel att leda till extremt hög halt av koldioxid i atmosfären. Bilden visar hur hög koldioxidhalten blir år 2100 vid två olika utsläppsscenarioer.

Källa: Världsbanken, World Development Report/Lüthi and others 2008

nästan nio procent fler per år.

Men än finns det hopp. För att stabilisera den globala uppvärmningen till omkring två grader under det kommande århundradet uppskattar FN:s klimatpanel att koncentrationen av växthusgaser i atmosfären måste sänkas till under 1990 års nivå, det vill säga 350 ppm (*parts per million*). Idag är koncentrationen 390.

Den växande globala krisen som mänskligheten och planeten står inför kommer att kräva stort internationellt samarbete.

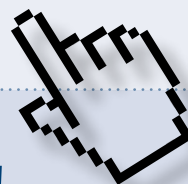
Webbtips

SVENSKA

www.2grader.se
www.wwf.se
www.klimataktion.se
www.tckctckck.se
www.smhi.se
www.naturskyddsforeningen.se
www.naturvardsverket.se

ENGELSKA

www.unfccc.int
www.en.cop15.dk
www.peoplesclimateaction.dk/uk
www.coolplanet2009.org
www.roadtocopenhagen.org

Det här kan DU göra!

1

Skriv en insändare!

Lokaltidningar har ofta insändarsidor där det är lätt att få in ett bidrag. Försök formulera dig personligt kring klimatfrågan, uttryck dina känslor och åsikter och försök uppmuntra andra till engagemang och aktivitet. Avsluta gärna med någon lämplig uppmaning.

När du ändå fått ihop en insändare, skicka den till alla lokala och regionala tidningar som du kan komma på. I bästa fall kommer den in på fler ställen!

2

Kolla ditt eget ekologiska fotavtryck!

Om alla i världen levde som vi i Sverige gör skulle det behövas drygt tre jordklot. Detta placerar oss på 18:e plats på listan över länder med störst fotavtryck per person.

På Världsnaturfondens webbsida kan du läsa mer om ekologiska fotavtryck. Du kan också själv enkelt testa hur stort ditt eget ekologiska fotavtryck är.

Gå till www.wwf.se/klimatsmart (klicka på "miljöloftet" till vänster) om du är vuxen och www.wwf.se/utbildning (klicka på "ekologiska fotavtryck" till höger) om du är ungdom.

3

Stöd 2-graderskampanjen!

Den samlade forskningen har visat att temperaturen inte får öka mer än två grader om klimatförändringarna ska kunna begränsas. Den svenska 2-graderskampanjen startade som en namninsamling för att öka trycket på politiker inför förhandlingarna i Köpenhamn i december 2009. Men även efter Köpenhamnsmötet kommer kampanjen att fortsätta sitt arbete. Bakom den står Centerpartiet, företag, fackförbund och organisationer som bl a Svenska FN-förbundet, Rädda Barnen och Röda Korset. Lämna din underskrift och läs mer på www.2grader.se.

4

Uppmärksamma lämpliga FN-dagar!

Under året finns det flera naturliga tidpunkter för att uppmärksamma klimatfrågan och arrangera aktiviteter med kopplingar till klimat. Till exempel på Världsmeteorologidagen 23 mars, Världsmiljödagen 5 juni, Världsdagen för ökenbildning och torka 17 juni, Internationella dagen för begränsning av naturkatastrofer (andra onsdagen i oktober) eller Internationella dagen för mänsklig solidaritet 20 december. Att koppla till en FN-dag är ett bra sätt att få media intresserade.

Hela listan med FN-dagar hittar du på www.fn.se (Välj FN-info/om FN/Internationella FN-dagar).

5

Inspirera andra!

Ta upp frågan om klimat och livsstil i din familj, förening, skola, vänkrets... Ge andra ett ex av Världshorisonts temanummer om klimatfrågan och be dem läsa. Ni kan sedan diskutera frågor som: Hur allvarligt ska man se på rapporterna om klimatförändringar? Vems ansvar är det att ta tag i problemen? Är det viktigare att hejda klimatförändringarna än att bekämpa fattigdomen i världen? Vad kan vi göra för att minska våra egna ekologiska fotavtryck?

Buntar av Världshorisont kan beställas på www.fn.se/butik.

6

Mejla en politiker!

Ett mejl kan ha stor betydelse för om en enskild politiker uppmärksammar en fråga eller inte. Klimatfrågan berör politiker på alla nivåer i samhället – från medlemmar av regering och riksdag till kommunpolitiker runt om i landet. Politiker på riksnivå har ett stort ansvar för de vägledande beslut som fattas. Politiker i kommunerna är också betydelsefulla i klimatfrågan eftersom de lokala besluten är avgörande för hur hållbart vårt svenska samhälle blir.

Adresser till rikspolitiker går att finna på www.riksdagen.se och till regeringen på www.regeringen.se.